Отже, проблема визначення суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 435-1 КК України, зумовлена передусім не складністю загального поняття суб'єкта, а невідповідністю між системним місцем цієї статті та конструкцією її диспозиції. З одного боку, ст. 435-1 включена до розділу XIX КК України, що закономірно породжує асоціацію з військовими кримінальними правопорушеннями та спеціальним суб'єктом. З іншого боку, безпосередній текст статті не встановлює військового статусу особи, яка вчиняє передбачене нею діяння, а тому застосування вимоги про спеціального суб'єкта лише за аналогією з іншими складами цього розділу суперечило б принципу законності. На цій підставі суб'єкта ст. 435-1 КК України доцільно визначати як загального, тобто фізичну осудну особу, яка досягла шістнадцятирічного віку. Водночас чинна законодавча конструкція потребує нормативного уточнення та системного узгодження положень ст. 435-1 і ст. 401 КК України, оскільки наявна між ними правова невизначеність може зумовлювати неоднакове тлумачення юридичної природи відповідного складу кримінального правопорушення та кола осіб, на яких поширюються підстави кримінальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вирок № 105237696, 14.07.2022, Соснівський районний суд м. Черкас. *YouControl*. URL: https://surl.li/zuvrme (дата звернення: 22.09.2026).

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III: станом на 18 вересня 2026 р. URL: https://surl.li/syauqt (дата звернення: 22.09.2026).

3. Шестопалов Р.М. Проблеми правозастосування статті 435-1 КК України (образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю) крізь призму судової практики. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2025. Т. 1, № 23. С. 298-310. URL: https://surl.li/lnnnfq (дата звернення: 22.09.2026).

Кривко О., здобувач
Науковий керівник: БУГА В., доктор наук, професор
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ,

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» реальний конфлікт інтересів становить суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень чи на вчинення або невчинення дій під час виконання таких повноважень. Потенційний конфлікт інтересів означає наявність приватного інтересу у сфері службових повноважень, який лише може вплинути на неупередженість особи. Таке розмежування має принципове значення для юридичної відповідальності, адже адміністративна відповідальність за ст. 172-7 КУпАП пов'язується саме з реальним конфліктом інтересів [1; 2].

Стаття 28 Закону України «Про запобігання корупції» встановлює для відповідних суб'єктів комплекс обов'язків: вживати заходів щодо недопущення виникнення реального або потенційного конфлікту інтересів; не пізніше наступного робочого дня повідомляти про нього безпосереднього керівника, а в передбачених законом випадках – Національне агентство з питань запобігання корупції або інший визначений орган; не вчиняти дій і не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів; вживати заходів щодо його врегулювання [1]. Таким чином, законодавець орієнтує публічного службовця насамперед на превентивну поведінку, а не на реагування вже після прийняття заінтересованого рішення.

Адміністративно-деліктний механізм закріплено у ст. 172-7 КУпАП. Неповідомлення у встановлених законом випадках і порядку про наявність реального конфлікту інтересів тягне штраф від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто від 1700 до 3400 грн. Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів тягне штраф від 200 до 400 неоподатковуваних мінімумів, тобто від 3400 до 6800 грн. Повторне протягом року вчинення відповідних діянь особою, яку вже було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, карається штрафом від 6800 до 13600 грн з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік [2]. НАЗК у методичних рекомендаціях також наголошує на можливості адміністративної та дисциплінарної відповідальності за порушення вимог у цій сфері [3, с. 75–76].

Особливістю відповідальності є спеціальний суб'єкт. Ним можуть бути лише особи, зазначені у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», зокрема державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування, поліцейські, військові посадові особи та інші прирівняні законом категорії [1; 2]. В умовах воєнного стану ця обставина набуває додаткового практичного значення через розширення обсягу управлінських завдань, пов'язаних із обороною, мобілізаційними процесами, гуманітарним забезпеченням, евакуацією, відновленням інфраструктури, матеріальним забезпеченням підрозділів і розподілом бюджетних ресурсів.

Воєнний стан об'єктивно змінює середовище, в якому реалізуються антикорупційні приписи. У науковій літературі справедливо відзначається, що прискорення управлінських процедур, зростання дискреції посадових осіб, обмеження доступу до частини інформації та концентрація значних фінансових потоків створюють підвищені корупційні ризики. При цьому воєнні спрощення мають бути нормативно визначеними, пропорційними і не можуть перетворюватися на універсальне виправдання непрозорих або заінтересованих рішень [4, с. 3–4]. Це положення безпосередньо стосується конфлікту інтересів: оперативність прийняття рішення сама по собі не припиняє дію вимог ст. 28 Закону.

Водночас для правильної кваліфікації особливого значення набуває характер службових повноважень. НАЗК виходить із того, що конфлікт інтересів передбачає поєднання приватного інтересу, відповідних службових або представницьких повноважень та їх дискреційного характеру. Якщо посадова особа не має можливості вибору між кількома юридично допустимими варіантами поведінки, а її дії жорстко визначені законом чи обов'язковим приписом, конфлікт інтересів може бути відсутнім [3, с. 24]. У кризових ситуаціях воєнного часу ця теза особливо важлива: необхідно відмежовувати справжню дискрецію від виконання єдиного передбаченого законом алгоритму.

Звідси випливає, що при кваліфікації діяння за ст. 172-7 КУпАП недостатньо лише констатувати наявність родинних, майнових, корпоративних, дружніх, неприязних чи інших позаслужбових зв'язків. Потрібно встановити конкретний приватний інтерес, обсяг службових повноважень, можливість особи впливати на рішення, суперечність між приватним і публічним інтересом, а також реальний вплив такої суперечності на об'єктивність або неупередженість. Саме труднощі доведення цих елементів, а також суб'єктивної сторони правопорушення залишаються однією з основних проблем правозастосування [5, с. 166–167].

Окремий практичний аспект полягає в тому, що приватний інтерес не обмежується матеріальною вигодою чи сімейними зв'язками. Він може бути зумовлений також особистою неприязню, бажанням помсти або іншими позаслужбовими мотивами. Показовою є постанова Сумського апеляційного суду від 07.02.2025 у справі № 585/903/24 щодо поліцейського, де приватний інтерес був пов'язаний із особистим конфліктом з громадянином, а службові повноваження поліцейського – із прийняттям процесуально значущих рішень у сфері адміністративної юрисдикції [6]. Для правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану це має особливе значення, оскільки інтенсивність служби та конфліктність окремих ситуацій не повинні підміняти вимогу неупередженості.

Важливою є й процесуальна своєчасність реагування. Відповідно до ст. 38 КУпАП адміністративне стягнення за правопорушення, пов'язане з корупцією, може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня вчинення [2]. Отже, належне документування моменту виявлення правопорушення, отримання повідомлень, службових документів, даних про підпорядкування, преміювання, закупівлі або інші рішення є не лише доказовим, а й процесуально-строковим питанням.

Особливого значення набуває належна організація зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів. Закон передбачає усунення особи від виконання завдання чи участі у прийнятті рішення, застосування зовнішнього контролю, обмеження доступу до інформації, перегляд обсягу повноважень, переведення або, у визначених випадках, звільнення [1]. В умовах кадрового дефіциту не всі заходи можуть бути однаково придатними, тому керівник має обирати такий спосіб, який одночасно забезпечує безперервність виконання публічних функцій і реальне усунення впливу приватного інтересу.

Отже, особливості відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в умовах воєнного стану полягають не у встановленні окремого «воєнного» складу правопорушення, а у специфіці фактичного середовища його виявлення, доказування і правової оцінки. Воєнний стан підвищує швидкість управлінських процесів, масштаби дискреції та ціну помилки, однак не нівелює антикорупційні обов'язки. Практично значущими напрямами вдосконалення є: обов'язкове документування підстав термінових управлінських рішень; чітка фіксація випадків відсутності дискреції; посилення внутрішнього контролю у сферах підвищеного ризику; регулярне навчання поліцейських, військових посадових осіб та інших публічних службовців; уніфікація підходів до доказування реального конфлікту інтересів; забезпечення невідворотності адміністративної та, за наявності підстав, дисциплінарної відповідальності. Такий підхід дозволяє поєднати оперативність публічного управління воєнного часу з принципами доброчесності, законності та неупередженості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18 (дата звернення: 16.09.2026).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10.

3. Методичні рекомендації щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції : Методичні рекомендації Національного агентства з питань запобігання корупції від 12.01.2024 № 2. 138 с. URL: https://wiki.nazk.gov.ua/wp

4. Лесько Н. Правові засади протидії корупції в умовах воєнного стану в Україні. Академічні візії. 2025. № 44. С. 1–7. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18663048.

5. Тихонова Д. С. Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на публічній службі. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 7. С. 165–167. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-7/37.

6. Постанова Сумського апеляційного суду від 07.02.2025 у справі № 585/903/24, реєстраційний № 125418227. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/125418227.